

Research Paper

Analyzing the dimensions and components of Iran's public diplomacy from the perspective of modern information technologies, with an emphasis on strengthening scientific diplomacy in line with regional planning and sustainable development

Sajjad Basisefat¹, Mashaallah Heydarpour^{*2}, Ali Shirkhani³

1. PhD Student, Department of Political Science, Qom Branch, Islamic Azad University, Qom, Iran.
2. Assistant Professor, Department of International Relations, Qom Branch, Islamic Azad University, Qom, Iran
3. Professor, Department of Political Science, Qom Branch, Islamic Azad University, Qom, Iran..

ARTICLE INFO

Abstract

PP:963-979

Use your device to scan and read
the article online

Keywords: *Analysis and Evaluation, Policy Making, Public Diplomacy of the Islamic Republic of Iran, Information Technology*

Analysis and evaluation of the public diplomacy policy-making of the Islamic Republic of Iran from the perspective of information technology in the field of foreign policy in the era of globalization, using the model of gradual changes and group selection, shows a slow and continuous process of developments in this field. This model is based on the assumption that changes in public diplomacy policy-making occur gradually and through collective decision-making due to domestic and international pressures. In this analysis, the role of new information technologies in strengthening public diplomacy and improving international communications was examined, because these technologies provide effective tools for governments to optimize their diplomatic strategies. Entering the digital age has created profound changes in the nature of public diplomacy; including changes in the method of diplomatic communications, the increasing role of non-state actors, and the emergence of digital diplomacy. The Islamic Republic of Iran also needs to benefit from these developments and update its public diplomacy strategies in order to maintain its position in the global arena. However, Iran's public diplomacy policymaking faces challenges such as dependence on traditional methods, conservative attitudes, and resistance to rapid change, which has led to slow adaptation to global developments and limited use of new technologies. International pressures, the need to increase influence and efficiency on the global stage, and improve interactions with non-state actors, are pushing policymakers toward gradual reforms. Also, policymaking in the field of information technology requires continuous review and development of new policies in accordance with global conditions and domestic needs in order to strengthen Iran's public diplomacy and increase the country's influence in the international system. Overall, this analysis shows that changes in Iran's public diplomacy policymaking occur gradually and based on group choices, influenced by international pressures, national needs, and domestic dynamics. Despite challenges and obstacles, the process of change is moving towards adopting new technologies and adapting to global developments, and with proper management and group cooperation, it can play an effective role in enhancing Iran's position in foreign policy.

Citation: Basisefat, Sajjad, Heydarpour, Mashaallah, Shirkhani, Ali. (2024). **Analyzing the dimensions and components of Iran's public diplomacy from the perspective of modern information technologies, with an emphasis on strengthening scientific diplomacy in line with regional planning and sustainable development.** Quarterly Journal of Geography (Regional Planning), 13(53), 963-979.

DOI:10.22034/jgeoq.2026.568133.4397

Extended Abstract

Introduction

At the end of the 20th century, information technologies entered human life, and in line with these extensive changes in all aspects of life, a global revolution took place in social, political, economic, and cultural texts. The pace of change was so high that researchers named the 21st century with titles such as the era of globalization, the information age, the era of networked societies, and the postmodern era.

Methodology

This analysis examined the role of new information technologies in strengthening public diplomacy and improving international communications, as these technologies provide governments with effective tools to optimize their diplomatic strategies.

Results and Discussion

The findings of this study show that Iran's public diplomacy policymaking, as proposed in the main hypothesis, has relied more on a pattern of gradual and conservative changes and has been less able to structurally and fundamentally adapt to the rapid developments of globalization and new technologies.

Conclusion

This research showed that in the context of globalization, public diplomacy is no longer limited to presenting a cultural or political image, but is also tied to security, economic, and even identity issues. A country's image in global public opinion can affect its ability to attract foreign capital, build political coalitions, and even manage security crises.

References

1. Ball, Alan R., Web. Guy Peters, (2005) "Politics and the New State", Abdolrahman Alam, (Tehran, Qoms, 2005).
2. Buzan, Barry (2009), "Regions and Powers", translated by Rahman Ghahramanpour, Tehran: Strategic Studies Research Institute
3. Soleimani Poulak, Fatemeh (2011), "Soft Power", Tehran: Strategic Studies Research Institute
4. Rosena, Jim and others (2011), "Security Information Revolution and New Technologies" translated by Alireza Tayyeb, Tehran: Strategic Studies Research Institute
5. Dehghani Firouzabadi, Seyed Jalal. (2012). "Public Diplomacy of the Islamic Republic of Iran in the Era of Fundamentalism". Foreign Policy Research Journal
6. Habermas, Jurgen. (2019), Structural Transformation of the Public Sphere: An Exploration of Bourgeois Society, translated by Jamal Mohammadi, Tehran, Afkar Publishing.
7. Gholipour, Rahmatullah, (2010), Public Policy Process in Iran, Tehran, Research Center of the Islamic Consultative Assembly
8. Vahidi, Musa El-Reza, (2010), Diplomacy in a Changing World, Tehran, Office of Political and International Studies
9. Saayat Esfandiari, Abedin. (1404). "Information Technology; The Strategic Arm of Public Diplomacy in the Networked Age". Ahlul Bayt International News Agency (ABNA)
10. Hosseini, Soheila; Naderi, Mohammad Javad. (1402). "The Role of Augmented Reality and Virtual Reality Technologies in the Evolution of Digital Interactions". Tehran University Information and Communication Technology Quarterly, 92, 203–225
11. Karimi, Amir Hooshang. (1400). "How to Define the Diplomacy of the Islamic Republic of Iran? Journal of Iranian Diplomacy, 52
12. Karimi, Amir Hooshang. (1400). "Analysis of the Time Component in International Relations". Journal of Iranian Diplomacy, 52
13. Sohani, Mohsen. (1402). Public Diplomacy and Media. Tehran: Tararan Tin Publications.
14. Safdari, Mostafa, Karimian, Zohra, (1400), Public Policy Making, Governance with a Special Look at Technology and Innovation, Tehran, National Institute of Scientific Policy

Research Beniamino, Callegari. (2021).
1. The case for a unified monetary theory
of interest: Keynes and Schumpeter.

Cambridge Journal of Economics, doi:
10.1093/CJE/BEAA042

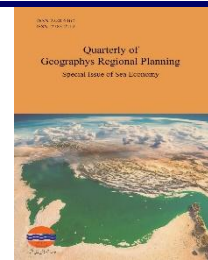
انجمن ژئوپلیتیک ایران

فصلنامه جغرافیا (برنامه ریزی منطقه‌ای)

دوره ۱۳، شماره ۵۳، زمستان ۱۴۰۲

شاپا چاپی: ۶۴۶۲-۲۲۲۸ شاپا الکترونیکی: ۲۱۱۲-۲۷۸۳

Journal Homepage: <https://www.jgeoqeshm.ir/>

مقاله پژوهشی

واکاوی ابعاد و مولفه های دیپلماسی عمومی ایران از منظر فن آوری های نوین اطلاعاتی با تاکید بر تقویت دیپلماسی علمی در راستای برنامه ریزی منطقه ای و توسعه پایدار

سجاد بسی صفت - دانشجوی دکتری، گروه علوم سیاسی، واحد قم، دانشگاه آزاد اسلامی، قم، ایران

ماشالله حیدرپور* - استادیار، گروه روابط بین الملل، واحد قم، دانشگاه آزاد اسلامی، قم، ایران. (نویسنده مسئول)

علی شیرخانی - استاد، گروه علوم سیاسی، واحد قم، دانشگاه آزاد اسلامی، قم، ایران

چکیده	اطلاعات مقاله
<p>تحلیل و ارزیابی سیاست‌گذاری دیپلماسی عمومی جمهوری اسلامی ایران از منظر فناوری اطلاعات در حوزه سیاست خارجی در عصر جهانی شدن، با بهره‌گیری از مدل تغییرات تدریجی و انتخاب گروهی، نشان‌دهنده روند آهسته و مستمر تحولات در این حوزه است. این مدل بر این فرض استوار است که تغییرات در سیاست‌گذاری دیپلماسی عمومی به دلیل فشارهای داخلی و بین‌المللی به صورت تدریجی و از طریق تصمیم‌گیری جمعی رخ می‌دهد. در این تحلیل، نقش فناوری‌های نوین اطلاعاتی در تقویت دیپلماسی عمومی و بهبود ارتباطات بین‌المللی بررسی شد، چرا که این فناوری‌ها ابزارهای مؤثری در اختیار دولت‌ها قرار می‌دهند تا بتوانند استراتژی‌های دیپلماتیک خود را بهینه کنند.</p> <p>ورود به عصر دیجیتال، تحولات عمیقی در ماهیت دیپلماسی عمومی ایجاد کرده است؛ از جمله تغییر در شیوه ارتباطات دیپلماتیک، افزایش نقش بازیگران غیردولتی و ظهور دیپلماسی دیجیتال. جمهوری اسلامی ایران نیز برای حفظ جایگاه خود در عرصه جهانی نیازمند بهره‌گیری از این تحولات و به‌روزرسانی استراتژی‌های دیپلماسی عمومی است. با این حال، سیاست‌گذاری دیپلماسی عمومی ایران با چالش‌هایی مانند وابستگی به روش‌های سنتی، نگرش‌های محافظه‌کارانه و مقاومت در برابر تغییرات سریع مواجه است که منجر به کندی تطبیق با تحولات جهانی و استفاده محدود از فناوری‌های نوین شده است.</p> <p>فشارهای بین‌المللی، ضرورت افزایش نفوذ و کارایی در صحنه جهانی و بهبود تعاملات با بازیگران غیردولتی، سیاست‌گذاران را به سمت اصلاحات تدریجی سوق می‌دهد. همچنین، سیاست‌گذاری در حوزه فناوری اطلاعات نیازمند بازنگری مستمر و تدوین خط‌مشی‌های جدید مطابق با شرایط جهانی و نیازهای داخلی است تا دیپلماسی عمومی ایران تقویت شود و نفوذ کشور در نظام بین‌المللی افزایش یابد.</p> <p>به‌طور کلی، این تحلیل نشان می‌دهد که تغییرات در سیاست‌گذاری دیپلماسی عمومی ایران به صورت تدریجی و بر اساس انتخاب‌های گروهی رخ می‌دهد، تحت تأثیر فشارهای بین‌المللی، نیازهای ملی و پویایی‌های داخلی. با وجود چالش‌ها و موانع، روند تغییرات به سمت پذیرش فناوری‌های نوین و تطبیق با تحولات جهانی پیش می‌رود و با مدیریت صحیح و همکاری گروهی، می‌تواند نقش مؤثری در ارتقای جایگاه ایران در سیاست خارجی ایفا کند.</p>	<p>شماره صفحات: ۹۶۳-۹۷۹</p> <p>از دستگاه خود برای اسکن و خواندن مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید</p> <p>واژه‌های کلیدی: تحلیل و ارزیابی، سیاست‌گذاری، دیپلماسی عمومی جمهوری اسلامی ایران، فناوری اطلاعات</p>

استناد: بسی صفت، سجاد، حیدرپور، ماشالله، شیرخانی، علی. (۱۴۰۲) **واکاوی ابعاد و مولفه های دیپلماسی عمومی ایران از منظر فن آوری**

های نوین اطلاعاتی با تاکید بر تقویت دیپلماسی علمی در راستای برنامه ریزی منطقه ای و توسعه پایدار. فصلنامه جغرافیا (برنامه

ریزی منطقه‌ای)، ۱۳(۱۷)، ۹۶۳-۹۷۹

DOI: 10.22034/jgeoq.2026.568133.4397

مقدمه

در پایان قرن بیستم تکنولوژی های اطلاعاتی وارد زندگی انسان گردیدند و متناسب با این تغییرات گسترده در همه ابعاد زندگی، انقلابی سراسری در متون اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و فرهنگی به وقوع پیوست. سرعت تحولات بسیار بالا بود به نحوی که پژوهشگران قرن بیست و یکم را با عناوینی همچون عصر جهانی شدن، عصر اطلاعات، دوران جوامع شبکه ای و پست مدرن نام گذاری کردند.

انقلاب دیجیتال را می توان نماد چنین تحولاتی در عصر جهانی شدن دانست. در چنین شرایطی زمینه برای افزایش آگاهی گروه های اجتماعی بوجود آمده و این امر زمینه ساز کنش های اجتماعی در اکثر کشورها گردید. رابطه تنگاتنگ دیپلماسی عمومی با اطلاعات و ارتباطات در سیاست خارجی کشورها موجب گردیده است که هر تغییر اساسی در شکل ارتباطات اثری تعیین کننده بر دیپلماسی داشته باشد. نرم افزارها وسخت افزارهای مورد نیاز و نیز روش های کاربردی برای اجرای موثر و موفق آن، نیازمند باز تعریف و در مواردی باز تولید نماید. برخی متخصصین روابط بین الملل فعالیت های مناسب و موثر دیپلمات ها را عرصه کارزار جدید را تنها با اتخاذ سیاست گذاری مبتنی بر فناوری های نوین تحت عنوان دیپلماسی دیجیتال ممکن می دانند. دیپلماسی موثر اصطلاحی دیگر است که نیاز انطباق دیپلماسی با تحولات محیطی در راستای اهدافش را می نمایاند. امری که جز با بهره گیری از فناوری های نوین و ابزار ارتباط پیشرفته ی کسب اطلاعات و پردازش آن یعنی تبدیل اطلاعات خام به دانایی اثر بخش برای اقدام موثر و بهنگام در مرزهایی فراتر از محدوده های سنتی غیر کار آمد امکان نمی یابد. دیپلماسی از هیات سابق تمرکز بر حوزه خصوصی بین دولت ها خارج و به صورتی روز افزون با عموم جامعه ارتباط پیدا می کند و رابطه متقابل آن هر روز با اهمیت تر و حساس تر می گردد. دیپلماسی عمومی از محدوده بخش تبلیغاتی سفارتخانه ها خارج و در قالب توسعه ی مشارکت های فراملی، از طریق نظر سنجی ها و تشکیل گروه های فشار از نخبگان سراسر جهان، ایجاد سازمان های فراملی و بستر سازی هایی برای غلبه های گفتمانی، شکل فعالی به خود گرفته و در فعالیت های اساسی دیپلماتیک محدودیت می یابد.

در دنیای امروز، ساختار روابط بین الملل دچار تحولات بنیادینی شده است. دیپلماسی که در گذشته عمدتاً بر پایه ی روابط دوجانبه و گفت و گو میان دولت ها استوار بود، در عصر کنونی ماهیتی چند جانبه و شبکه ای یافته است. این تحول ناشی از پویایی های نظام بین الملل، ظهور بازیگران غیردولتی، گسترش فناوری اطلاعات و ارتباطات، و نیز افزایش پیوندهای متقابل میان جوامع است. ائتلاف ها و نهادهای بین المللی با تغییر محورهای انسجام، موضوعات نوینی را وارد دستور کار جهانی کرده اند؛ موضوعاتی چون حقوق بشر، محیط زیست، مبارزه با تروریسم، فقرزدایی، عدالت جهانی و دموکراسی که ابعاد فراملی یافته اند و از محدوده ی مرزهای سیاسی کشورها فراتر رفته اند. در چنین شرایطی، واژه هایی چون «دهکده جهانی»، «شهروندی جهانی»، «گردش آزاد اطلاعات» و «رهبری واحد جهانی» بازتاب دهنده ی واقعیت های نوینی هستند که نظم سنتی روابط بین الملل را به چالش کشیده اند.

در این میان، سیاست گذاری عمومی به عنوان بستر اصلی جهت دهی به تصمیمات کلان ملی و بین المللی، اهمیت روزافزونی یافته است. سیاست گذاری نه تنها ابزار تحقق اهداف داخلی دولت هاست، بلکه چارچوبی برای کنش در محیط متحول بین المللی نیز فراهم می آورد. در عصر جهانی شدن، سیاست گذاری دیگر محدود به مرزهای ملی نیست، بلکه متأثر از جریان های اطلاعاتی، رسانه ای و فناورانه ای است که ماهیت مرزها را کمرنگ کرده اند. از این رو، درک الزامات سیاست گذاری در چنین فضایی مستلزم تحلیل دقیق پیوند میان فناوری اطلاعات و تصمیم سازی در سطوح کلان سیاسی است.

فناوری اطلاعات و ارتباطات به عنوان یکی از برجسته ترین پدیده های عصر جهانی شدن، بنیان بسیاری از حوزه های حیات اجتماعی، فرهنگی و سیاسی را دگرگون کرده است. عرصه ی سیاست خارجی نیز از این دگرگونی مستثنی نبوده و اکنون بخش عمده ای از تعاملات و ارتباطات بین المللی از مسیر بسترهای دیجیتال، شبکه های اجتماعی و رسانه های نوین جریان می یابد. عدم آشنایی با سازوکارهای این فناوری ها، یا بی توجهی به ظرفیت های آن ها در دیپلماسی، می تواند موجب ناکامی در تحقق اهداف سیاست خارجی شود. از این رو، بسیاری از دولت ها با درک اهمیت این تحول، به اصلاح ساختارها و سیاست گذاری های خود در حوزه دیپلماسی عمومی پرداخته اند تا بتوانند در محیط جهانی به رقابت مؤثر بپردازند.

دیپلماسی عمومی در این چارچوب، به عنوان یکی از ارکان اصلی قدرت نرم کشورها، نقشی تعیین کننده در شکل دهی به ادراک جهانی از هویت، سیاست ها و ارزش های ملی دارد. این نوع دیپلماسی که بر ارتباط مستقیم با افکار عمومی جهانی استوار است،

دیگر صرفاً به ابزارهای سنتی چون رسانه‌های رسمی یا دیدارهای فرهنگی محدود نیست، بلکه بخش عمده‌ای از آن در بستر فضای مجازی، شبکه‌های اجتماعی و رسانه‌های دیجیتال جریان دارد. به بیان دیگر، فناوری اطلاعات موجب تولد مفهوم جدیدی از دیپلماسی عمومی شده است که آن را می‌توان «دیپلماسی دیجیتال» نامید؛ دیپلماسی‌ای که مبتنی بر داده، ارتباط دوسویه و تعامل سریع با جوامع بین‌المللی است.

در این میان، جمهوری اسلامی ایران نیز به‌عنوان یکی از بازیگران مهم منطقه‌ای، ناگزیر از تطبیق سیاست‌های دیپلماسی عمومی خود با الزامات جهانی‌شدن و عصر اطلاعات است. ایران از ظرفیت‌های فرهنگی، تمدنی و مذهبی گسترده‌ای برخوردار است که می‌تواند از آن‌ها در تقویت قدرت نرم خود بهره‌برداری کند. با این حال، تحقق این هدف مستلزم سیاست‌گذاری دقیق، نظام‌مند و منطبق با تحولات فناوری است. استفاده از ابزارهای نوین ارتباطی برای انتقال پیام‌های فرهنگی و سیاسی، مدیریت تصویر بین‌المللی کشور و تأثیرگذاری بر افکار عمومی جهانی، از جمله ضرورت‌هایی است که باید در فرایند سیاست‌گذاری دیپلماسی عمومی مورد توجه قرار گیرد.

با وجود اهمیت این موضوع، بررسی‌ها نشان می‌دهد که تاکنون مطالعات جامع و نظام‌مندی در زمینه‌ی تحلیل و ارزیابی سیاست‌گذاری دیپلماسی عمومی ایران از منظر فناوری اطلاعات انجام نشده است. بیشتر تحقیقات موجود، به‌صورت پراکنده به نقش فناوری در دیپلماسی یا به جنبه‌های فرهنگی قدرت نرم پرداخته‌اند و کمتر به فرایند سیاست‌گذاری در این حوزه توجه داشته‌اند. از سوی دیگر، نبود یک چارچوب نظری منسجم برای سنجش میزان تأثیر فناوری اطلاعات بر سیاست‌گذاری دیپلماسی عمومی، موجب شده است که ارزیابی اثربخشی سیاست‌های موجود دشوار گردد.

رویکرد نظری

محیط بین‌المللی گذشته (The international environment of the past): کشور- ملت‌ها با مرزهای نفوذ ناپذیر و عمدتاً قابل کنترل حاکمیت‌های مقتدر در درون قلمروهای معین و عمدتاً با نظام‌های متمرکز و تصمیم‌سازی مبتنی بر سلسله‌مراتب، "قدرت سخت" شامل قدرت نظامی اقتصادی منابع طبیعی و موقعیت ژئوپولیتیکی به عنوان ضامن بقای کشورها و اهرم تضمین‌کننده در تقابل و تعاملات میان آنها می‌باشد. وزارت خارجه تنها نهاد مسئول برای ارتباط با خارج از کشور است. نهاد‌های داخلی مجزا با حیطه‌ای محدود به درون مرزها می‌باشد. عدم تأثیر افکار عمومی داخلی و خصوصاً خارجی بر تصمیمات حاکمیت و وزارت خارجه است. قوانین بین‌المللی محدود و غیر قابل تعمیم به داخل حاکمیت‌هاست. "سیاست واقعی" به عنوان مبنای روابط بین‌الملل و اعمال دیپلماسی "سنتی" است. صاحب‌نظران، محیط بین‌المللی گذشته را به مدل "نیوتونی" تشبیه می‌نمایند که در آن به دولت‌ها به عنوان بازیگران مستقل دارای تمرکز سیاسی نگاه می‌شود که رفتارشان مبتنی بر تصمیمات معین و شناخته شده و قوانین تعریف شده‌ای می‌باشد که الزاماً نتایج آن در درجه بالایی برای طرفین درگیر در سیستم قابل پیش‌بینی است. (ایان، ۱۳۸۱، ۶۳)

محیط بین‌المللی جدید (The new international environment): محیط جدید بین‌المللی وضعیتی جدا و بی‌شابهت به محیط بین‌المللی کلاسیک قرن بیستم نیست. کیسینجر در تازه‌ترین کتاب خود می‌نویسد "کشور-ملت" همچنان به عنوان واحد مسئول در اقصی نقاط جهان با دو جهت متضاد باقی خواهد ماند یا به صورت تجزیه شدن در قومیت‌های کوچک و یا رد قالب اتحادیه‌های منطقه‌ای بزرگ در این محیط کماکان ملت - کشورها، به حیات خود ادامه می‌دهند و قدرت سخت هم همچنان به عنوان اساس اقتدار حاکمیت، پا برجاست. او راجع به خط و مشی آمریکا در آسیا برای سال‌های پیش رو اشاره غیر مستقیمی به قدرت سخت دارد. بهترین راه برای آمریکا جهت دفاع از آسیا از هر نوع تهدیداتی آن است که قدرت برتر نظامی باقی بماند، همچنانکه در اروپا این گونه عمل کرد. ولی این وضعیت با اثرات مستقیم و غیر مستقیم فناوری اطلاعات و ارتباطات، پایان جنگ سرد، ورود کشور های جدید، حضور سازمان‌های غیر دولتی، افزایش هنجارها و ارزش‌های جدید بین‌المللی و نفوذ قوانین بین‌المللی به درون مرزها و امکان مبادله اطلاعات میان افراد سراسر جهان با یکدیگر، تأثیر گذاری افراد و سازمان‌ها بر جریان‌های داخلی و بین‌المللی باعث گردیده است تا کشورها و حاکمیت‌ها افزون بر نگرانی‌های گذشته خود که تهاجم همسایگان، بر هم

خوردن تعادل قوا بود، اینک باید نگران افکار عمومی جهان، نظر سازمان های غیر دولتی، شبکه های متعدد بین المللی و همچنین افکار عمومی داخلی خود و حتی نگران نظر کشوری از آن سوی قاره ها نسبت به کشورشان باشند. (بوزان، ۱۳۸۸، ۱۰۴)

قدرت سخت (Hard Power): قدرت سخت، عبارت است از موقعیت ژئوپلتیکی و توانمندی های طبیعی و جغرافیایی شامل: پهناوری سرزمین، منابع طبیعی و غنی اقتصادی صنعتی باضافه قدرت نظامی شامل نیروی انسانی، تجهیزات و جنگ افزار سخت و نرم و تخصص و بالاخره افزونی جمعیت و نیروی انسانی قدرتمند. (بوزان، ۱۳۸۸، ۱۰۲)

قدرت نرم (Soft Power): جوزف نای از اساتید دانشگاه هاروارد که به عنوان مبدع اصطلاح قدرت نرم از او نام برده می شود می گوید قدرت نرم یعنی تاثیر و جذابیت ایده های یک ملت بر ملل دیگر. قدرت نرم یک ملت را قادر می سازد تا بر نتایج مورد نظر خود در عرصه امور بین المللی نه با توسل به زور و قوه قهریه بلکه به مدد قدرت جاذبه و کشش دست یابد. تا همین اواخر قدرت نرم عمدتاً یک سلاح امریکایی محسوب می شد و جوزف نای معتقد است که پیروزی امریکایی ها در جنگ سرد با بلوک شرق همان قدر مدیون رادیو اروپای آزاد و تولیدات هالیوودی بود که ثمره برنامه جنگ ستارگان ریگان به شمار می رفت. آقای جورج کری اسقف سابق کلیسای کاتر بری قدرت نرم را قدرت "ارزش های انسانی" و قدرت سخت را "نیروی نظامی" توصیف می کند. به عبارت دیگر قدرت نرم یعنی توانمندی برای دستیابی به نتایج مورد نظر از طریق جاذبه به جای استفاده از زور. قدرت نرم عمدتاً متکی به اشاعه استدلال و قوه ترغیب و تلقین است. اگر کشوری بتواند خود را در نظر دیگران جذاب و محقق جلوه دهد احتمالاً نیازی به استفاده از قدرت سخت نخواهد داشت. در حقیقت قدرت نرم یک رویکرد "امنیت" طلب است که معطوف به جلب توجهات جهانی به چالش های جدید می باشد و از پذیرش استاندارد ها و نهاد های بین المللی و ائتلاف ها و همکاری های مبتکرانه در روابط خارجی بین کشور ها و نیز سازماندهی و بکارگیری آن در پیشبرد منافع ملی را "قدرت نرم" می نامند. انقلاب اطلاعات طبیعت قدرت را بیشتر از طریق از قوه به فعل در آوردن قدرت نرم دگرگون می سازد. (سلیمانی، ۱۳۹۰، ۹۸)

دیپلماسی سنتی (Traditional diplomacy): دیپلماسی سنتی مربوط به قلمرو سرزمین است. دیپلماسی سنتی بر اساس این فرضیه کار می کند که جوامع انسانی تحت حاکمیت جداگانه سازماندهی شده و در لوای کشور-ملت دارای مرزهای تعریف شده ای هستند. چنین دیپلماسی، کار با جغرافیا را راحت تر از هر چیز دیگری می یابد. در این رویکرد بیشتر عامل مکان مد نظر است. دیپلماسی سنتی یا کلاسیک عمدتاً بر مفهوم شناسایی متقابل دو کشور با روابطی که از سوی سفارتخانه هایی با کارکنان آموزش دیده و دیپلمات های حرفه ای مقیم در پایتخت ها تنظیم و هدایت می شود، استوار بوده است. (بوزان، ۱۳۸۸، ۱۰۲)

دیپلماسی عمومی (Public Diplomacy): دیپلماسی عمومی به تلاش های یک کشور برای ارتباط مستقیم با مردم کشورهای دیگر و تاثیرگذاری بر افکار عمومی و سیاست های خارجی آنان اشاره دارد. این تلاش ها شامل تبادل فرهنگی، روابط عمومی، و فعالیت های رسانه ای است و ابعاد آن شامل تبلیغات، آموزش، تبادل فرهنگی، و ارتباطات رسانه ای.

فناوری اطلاعات (Information Technology): فناوری اطلاعات به استفاده از ابزارها و سیستم های دیجیتال برای ذخیره، پردازش، و انتقال داده ها و اطلاعات اشاره دارد. این شامل اینترنت، رسانه های اجتماعی، پلتفرم های دیجیتال، و نرم افزارهای ارتباطی است و نقش آن در دیپلماسی عمومی استفاده از فناوری اطلاعات برای بهبود ارتباطات، افزایش تأثیرگذاری پیام ها، و مدیریت روابط بین المللی است.

سیاست خارجی (Foreign Policy): سیاست خارجی به استراتژی ها و اقداماتی که یک کشور برای رسیدن به اهداف خود در عرصه بین المللی اتخاذ می کند، اشاره دارد. این شامل روابط دیپلماتیک، مذاکرات، و همکاری های بین المللی است.

جهانی شدن (Globalization): جهانی شدن به فرایند افزایش تعامل و وابستگی متقابل کشورها و جوامع در سطح جهانی اشاره دارد. این شامل تبادل فرهنگی، اقتصادی، و سیاسی است. جهانی شدن به تغییرات در نحوه ارتباطات بین المللی و افزایش نقش فناوری اطلاعات در دیپلماسی عمومی کمک می کند.

تصویر بین المللی (International Image): تصویر بین المللی به برداشت و ادراک جهانیان از یک کشور بر اساس فعالیت های دیپلماتیک، رسانه ای، و فرهنگی آن کشور اشاره دارد. دیپلماسی عمومی و فناوری اطلاعات می توانند به شکل دهی و بهبود تصویر بین المللی کشورها کمک کنند.

نفوذ بین‌المللی (International Influence): نفوذ بین‌المللی به توانایی یک کشور در تأثیرگذاری بر سیاست‌ها، تصمیمات، و رفتارهای دیگر کشورها و جوامع بین‌المللی اشاره دارد. دیپلماسی عمومی مؤثر و استفاده بهینه از فناوری اطلاعات می‌تواند به افزایش نفوذ یک کشور در سطح بین‌المللی کمک کند.

استراتژی‌های دیجیتال (Digital Strategies): برنامه‌ها و اقدامات طراحی شده برای استفاده از ابزارهای دیجیتال به منظور دستیابی به اهداف دیپلماتیک و ارتباطی.

قدرت نرم: یکی از اصلی‌ترین تحقیقات در این حوزه مربوط به کارهای جوزف نای و نظریه‌پردازی او در زمینه "قدرت نرم" و اهمیت آن در عصر اطلاعات است. نای در کتاب "قدرت نرم: ابزارهای موفقیت در سیاست بین‌الملل" به این موضوع پرداخته که چگونه دولت‌ها می‌توانند با استفاده از دیپلماسی عمومی و ابزارهای فناوری اطلاعات، قدرت خود را در عرصه بین‌المللی افزایش دهند. این تحقیق به‌عنوان مبنایی برای بررسی تغییرات دیپلماسی عمومی در جمهوری اسلامی ایران نیز می‌تواند مورد استفاده قرار گیرد. نای بیان می‌کند که کشورهای قدرتمند نیازمند به‌کارگیری استراتژی‌های مبتنی بر قدرت نرم هستند که از فناوری‌های اطلاعاتی استفاده می‌کنند تا تصویر مثبتی از خود در جهان ایجاد کنند (نای، ۲۰۰۴، ۳۳).

فناوری‌های اطلاعاتی و تأثیر آن‌ها بر سیاست خارجی: تحقیقات در این حوزه نشان می‌دهد که فناوری‌های اطلاعاتی به‌طور گسترده‌ای عرصه سیاست خارجی را تغییر داده‌اند. تحقیقاتی که توسط جیمز روزنا (۱۹۹۷) انجام شده، به تحلیل تأثیر فناوری‌های اطلاعاتی بر سیاست خارجی در عصر جهانی شدن پرداخته است. روزنا معتقد است که جهانی‌شدن و رشد فناوری اطلاعات باعث شده‌اند که دولت‌ها نیازمند تغییر رویکردهای خود در سیاست خارجی و استفاده بیشتر از دیپلماسی عمومی شوند تا بتوانند ارتباط مؤثرتری با جامعه جهانی برقرار کنند (روزنا، ۱۹۹۷، ۱۱۷).

سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران: در ایران، یکی از محققان که در زمینه دیپلماسی عمومی و نقش آن در سیاست خارجی کار کرده، سید جلال دهقانی فیروزآبادی است. وی در کتاب "سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران" به تحلیل نقش دیپلماسی عمومی در سیاست خارجی ایران پرداخته و بیان کرده است که دیپلماسی عمومی یکی از ابعاد مهم قدرت نرم است که جمهوری اسلامی ایران باید بیشتر به آن توجه کند، به‌ویژه در عصر فناوری‌های نوین که ارتباطات بین‌المللی به‌سرعت تغییر می‌کنند. (دهقانی فیروزآبادی، ۱۳۹۰، ۵۰).

فناوری اطلاعات و دیپلماسی دیجیتال: تحقیقی توسط عبدالله گنجی در حوزه تأثیر فناوری اطلاعات و دیپلماسی دیجیتال در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران انجام شده است. گنجی در مقاله خود بیان می‌کند که ایران باید با توجه به رشد شبکه‌های اجتماعی و ابزارهای دیجیتال، از این فناوری‌ها در دیپلماسی عمومی خود استفاده بهینه کند و از این طریق قدرت نرم خود را تقویت کند. (گنجی، ۱۳۹۴، ۸۰).

جهانی‌شدن و دیپلماسی عمومی: محمدمهدی مظاهری نیز در کتاب "جهانی‌شدن و دیپلماسی عمومی" به بررسی چالش‌ها و فرصت‌هایی که جهانی‌شدن و فناوری‌های اطلاعاتی برای سیاست خارجی ایران به وجود آورده، پرداخته است. وی بیان می‌کند که فناوری اطلاعات به ایران فرصت می‌دهد تا از ظرفیت‌های خود در دیپلماسی عمومی بهره‌برداری کند اما همچنین با چالش‌هایی نظیر عدم انسجام و هماهنگی در سیاست‌گذاری مواجه است. (مظاهری، ۱۳۹۳، ۹۰).

نقش رسانه‌های نوین در دیپلماسی عمومی: تحقیقات سوزان نوسل (Nossel, 2004) در مقاله Smart Power نشان می‌دهد که رسانه‌های دیجیتال و شبکه‌های اجتماعی در شکل‌دهی به افکار عمومی جهانی و پیشبرد اهداف سیاست خارجی نقش تعیین‌کننده دارند. این پژوهش تأکید می‌کند که کشورها باید از ابزارهای رسانه‌ای نوین برای انتقال ارزش‌ها، فرهنگ و تصویر خود در سطح بین‌المللی بهره ببرند.

تحلیل سیاست‌گذاری ارتباطی: چارلز لینکلن و لستر میلر (۲۰۱۰) در پژوهشی درباره Communication Policy and Global Governance بیان می‌کنند که سیاست‌گذاری مؤثر در حوزه فناوری اطلاعات باید بر مبنای تعامل بین‌المللی و تبادل داده‌های فرهنگی باشد. این دیدگاه می‌تواند در درک ساختار سیاست‌گذاری‌های مرتبط با دیپلماسی عمومی و اطلاعاتی بسیار مؤثر باشد.

دیپلماسی شبکه‌ای (Network Diplomacy): پژوهش آنتونی گیدنز (۲۰۱۱) در زمینه جامعه شبکه‌ای جهانی، مفهوم جدیدی از دیپلماسی عمومی را مطرح می‌کند که بر پایه ارتباطات مجازی و تعاملات چندسطحی میان دولت‌ها و مردم استوار است. این رویکرد، پیوند میان فناوری اطلاعات و سیاست خارجی را از سطح نهادی به سطح اجتماعی گسترش می‌دهد.

دیپلماسی دیجیتال در عصر پسا حقیقت: پژوهش مانوئل کاستلز (۲۰۱۳) در کتاب Communication Power بر نقش فناوری اطلاعات در تغییر ساختار قدرت و روابط بین‌الملل تأکید دارد. او توضیح می‌دهد که قدرت در عصر دیجیتال نه فقط از طریق نظامی و اقتصادی، بلکه از طریق کنترل اطلاعات و مدیریت تصویر عمومی اعمال می‌شود.

پژوهش‌های داخلی جدید: همچنین در سال‌های اخیر، پژوهشگرانی مانند ابوالفضل قناتی (۱۴۰۰) و محمدرضا حیدری (۱۴۰۱) در مقالاتی در فصلنامه‌های علوم سیاسی، به تحلیل نقش فناوری‌های دیجیتال در بازتعریف سیاست‌گذاری عمومی در ایران پرداخته‌اند و بر ضرورت بهره‌گیری از ابزارهای نوین اطلاعاتی برای تقویت دیپلماسی عمومی تأکید کرده‌اند.

پیشینه تحقیق در این زمینه نشان می‌دهد که فناوری‌های اطلاعاتی و جهانی‌شدن به شدت بر دیپلماسی عمومی و سیاست خارجی تأثیر گذاشته‌اند. جمهوری اسلامی ایران، با وجود اینکه تا حدودی از این ظرفیت‌ها استفاده کرده است، نیازمند تغییرات ساختاری و استراتژیک در سیاست‌گذاری‌های دیپلماسی عمومی خود است تا بتواند به‌طور مؤثرتر در عرصه بین‌المللی حضور یابد.

سیاست‌گذاری مدل تغییرات جزئی تدریجی و گروهی عمومی

❖ مفاهیم سیاست‌گذاری عمومی

واین پارسونز اشاره دارد که اصطلاح «عموم» شامل آن بعد از فعالیت‌های انسان می‌شود که نیازمند تنظیم یا دخالت دولت یا جامعه بوده و عملی مشترک است. در مطالعه سیاست‌گذاری عمومی بسیار ضروری است که بحث تفاوت بین مفهوم خصوصی و عمومی را در یک بافت تاریخی گسترده‌تر بررسی کنیم. به گفته هابرماس، در اوایل سده نوزدهم، «حوزه عمومی»، در کشور انگلیس و از خلال تمایزی بسیار شفاف میان قدرت عمومی و عرصه خصوصی توسعه یافت. نفوذ سیاست‌گذاری عمومی در آنچه اقتصاددانان سیاسی، آن را خصوصی می‌انگاشتند، در تمامی عرصه‌های «زندگی اجتماعی» رخ داد. آموزش، بهداشت، رفاه، مسکن و برنامه ریزی شهری، همگی موضوع تنظیم یا دخالت دولت شدند. در اوایل سده بیستم، مفهوم لیبرال «عمومی» و «خصوصی» دستخوش تغییری عمیق شد. لیبرالیسم نوین به روایت دیویی در آمریکا و هاب هاوس و کینز، در انگلیس مسائل را با این نگاه می‌نگریستند که بازار زمانی میتواند به همگرایی منافع «عمومی» و «خصوصی» بپردازد که به حال خود رها شود تا نظمی خود به خودی به وجود آید. از نگاه لیبرالیسم نوین، شکل عملی‌تر از حکومت کردن، میتوانست کلید حل ستیز میان ادعاهای خصوصی و عمومی باشد. (هابرماس، ۱۳۹۹، ۲۵)

❖ تفاوت‌های میان بخش عمومی و خصوصی

واین پارسونز در تشریح تفاوت بین مفهوم خصوصی و عمومی به دیدگاه دبلیو بابر می‌پردازد. دبلیو.اف. بابر عقیده دارد که بخش عمومی با بخش خصوصی با چندین مشخصه از هم متمایز میشوند:

(الف) روبرو بودن بخش عمومی با کارهای پیچیده

(ب) روبرو بودن بخش عمومی با مسائل بیشتر در اجرای تصمیمات

(ج) به کار گرفتن افراد بیشتر

(د) در نظر گرفتن فرصتها و توانایی‌های بیشتر

(ه) جبران ناکامی بازار

(و) اعمال استانداردهای تعهد و تطابق با قوانین سخت

(ز) توجه به منافع عمومی

(ح) نیاز به حمایت عموم

معنا و مفهوم سیاست گذاری یکی از نکاتی که باید در بحث سیاست گذاری عمومی به آن توجه کرد، بحث تعریف مفهوم سیاست گذاری است. در معنای سیاست گذاری را «نوعی آگاهی هوشمندانه» در زمینه انتخاب میان دو راه جایگزین برای اداره جوامع می داند. یا مجموعه ای از فعالیت ها، طرح ها یا مجموعه ای از مقاصد سیاسی است که در مقابل «امور اداری» قرار میگیرد.

❖ ویژگی های سیاست گذاری عمومی مطلوب

سیاست گذاری عمومی به عنوان یکی از ابزارهای کلیدی دولت برای هدایت جامعه، نیازمند طراحی و اجرای دقیق و اثربخش است. کیفیت سیاست ها و نتایج حاصل از آن ها، به طور مستقیم به ویژگی های ماهوی آن سیاست ها وابسته است. در این میان، چند ویژگی اساسی وجود دارند که تحقق آن ها، سیاست گذاری را در مسیر مطلوب قرار می دهد و منجر به افزایش کارایی، اثربخشی و مقبولیت عمومی می شود. (ملک محمدی، ۱۳۹۴، ۵۴)

یکی از نخستین ویژگی های سیاست گذاری مطلوب، شفافیت است. سیاست ها باید به گونه ای تدوین و اجرا شوند که کلیه ذی نفعان بتوانند به راحتی به اطلاعات مربوط به فرآیند تصمیم گیری، مبانی نظری، اهداف و ابزارهای اجرایی آن دسترسی داشته باشند. شفافیت منجر به افزایش اعتماد عمومی، کاهش فساد، و ارتقای پاسخگویی در دستگاه های حکومتی می شود. مستندسازی و اطلاع رسانی دقیق نیز به درک بهتر شهروندان از سیاست ها و تقویت سرمایه اجتماعی کمک می کند. (همان)

❖ متغیرهای تاثیرگذار بر سیاست گذاری عمومی

فرآیند سیاست گذاری عمومی، متأثر از طیف وسیعی از متغیرها و عوامل است که هر یک به نحوی بر تصمیم گیری ها، اولویت گذاری ها، و شیوه اجرای سیاست ها اثرگذارند. درک جامع و علمی این متغیرها برای تحلیل دقیق تر محیط سیاست گذاری و بهبود کیفیت تصمیمات عمومی ضروری است. این عوامل، که عمدتاً در دسته های اقتصادی، اجتماعی، سیاسی، فرهنگی، نهادی و بین المللی طبقه بندی می شوند، نه تنها بر تدوین سیاست ها تأثیر می گذارند، بلکه در اجرای موفق یا ناموفق آن ها نیز نقش تعیین کننده دارند. (قلی پور، ۱۳۸۹، ۱۱۵)

متغیرهای اقتصادی نقشی بنیادین در سیاست گذاری عمومی ایفا می کنند. شاخص هایی نظیر نرخ بیکاری، تورم، رکود یا رشد اقتصادی، بودجه دولت، و سطح بهره وری ملی، جهت گیری سیاست های عمومی را تعیین می کنند. در شرایط بحران های اقتصادی، دولت ها ناچار به تدوین سیاست های حمایتی، تعدیل بودجه یا مداخلات بازتوزیعی می شوند. از سوی دیگر، منابع مالی محدود، ظرفیت های اجرایی دولت را کاهش داده و گاه موجب تغییر یا توقف برنامه های عمومی می شود. همچنین، سیاست گذاران برای جذب سرمایه گذاری، افزایش اشتغال و بهبود شاخص های کلان اقتصادی، ناچارند سیاست هایی همراستا با شاخص های اقتصادی طراحی کنند. (همان)

بررسی تحول مفهوم سیاست خارجی از منظر دیپلماسی عمومی در پرتو فناوری های اطلاعاتی

✓ بررسی مفاهیم سیاست خارجی

مفهوم سیاست خارجی به مجموعه اصول، استراتژی ها و اقداماتی اطلاق می شود که یک کشور برای مدیریت روابط خود با دیگر کشورها و دستیابی به اهداف و منافع ملی خود در سطح بین الملل اتخاذ می کند. درک این مفهوم به تحلیلگران و سیاست گذاران کمک می کند تا تصمیمات بهتری در زمینه سیاست های خارجی اتخاذ کنند و به چالش های جهانی پاسخ دهند. مفهوم سیاست خارجی با روابط خارجی متفاوت است و پیام این دوازه مدیگر جداست. روابط خارجی به توصیف کنش های خارجی بین کشورها محدود می شود ولی سیاست خارجی اشاره به تلاش عامدانه ای دارد که کشورها به کار می گیرند تا با کسب، افزایش، حفظ و نمایش قدرت، منزلت خود را در صحنه بین المللی ارتقا بخشند مفهوم قدرت و میل به افزایش آن خصیصه جوهری هر اقدام سیاست خارجی است. سیاست خارجی را از سیاست بین المللی هم می بایست متمایز دانست سیاست خارجی آن دسته از روابط را در بر می گیرد که ابتکار آن بدست حکومت ها بوده و از طرف آن تصدی شده باشد در این معنی سیاست امری رسمی است که به عهده حکومت ها است و از روابط گروه ها و افراد غیر رسمی متمایز می باشد سیاست خارجی توسط مفهوم منافع ملی که بر اساس ارزیابی قدرت ملی و اهداف ملی طراحی می شود. (ابوالحسنی، ۱۳۹۳)

✓ اهمیت و ضرورت کاربرد فناوری اطلاعات در عرصه سیاست خارجی

فناوری اطلاعات در عرصه سیاست خارجی به طور قابل توجهی بر روی نحوه تعامل کشورها، شکل دادن به سیاستها، و اجرای استراتژی های دیپلماتیک تأثیر گذاشته است. در عصر دیجیتال، فناوری اطلاعات ابزارهای جدید و کارآمدی را برای دولت ها و سازمان های بین المللی فراهم کرده که به بهبود فرآیندهای سیاست گذاری و ارتباطات بین المللی کمک می کند. فناوری اطلاعات تأثیر عمیقی بر عرصه سیاست خارجی دارد و ابزارهای نوینی را برای بهبود ارتباطات، افزایش شفافیت، تقویت قدرت نرم و مدیریت بهتر بحران ها فراهم کرده است. با توجه به اهمیت روزافزون این فناوری ها، دولت ها باید به طور مستمر سیاست ها و استراتژی های خود را به روز کنند تا از فرصت های جدید بهره برداری کنند و با چالش های نوظهور مقابله نمایند. اجتناب ناپذیری کاربرد فناوری اطلاعات در سیاست خارجی به دلیل تأثیرات عمیق و گسترده ای که این فناوری ها بر فرآیندهای تصمیم گیری، ارتباطات و تعاملات بین المللی دارند، به وضوح قابل مشاهده است. (وحیدی، ۱۳۹۹، ۸۷)

✓ گذر از سیاست خارجی سنتی و ورود به عرصه دیپلماسی عمومی

تحول از سیاست خارجی سنتی به دیپلماسی عمومی را می توان یکی از بنیادین ترین تغییرات در نظام روابط بین الملل معاصر دانست؛ تغییری که ریشه در پیشرفت های فناوری اطلاعات، گسترش رسانه های ارتباطی و نقش روزافزون افکار عمومی در تصمیم گیری های جهانی دارد. سیاست خارجی سنتی عمدتاً بر مبنای تعاملات رسمی، مذاکرات میان دولت ها و استفاده از ابزارهای قدرت سخت - همچون قدرت نظامی و اقتصادی - شکل می گرفت. این نوع سیاست گذاری بیشتر دولت محور، بسته و کند بود و معمولاً در پشت درهای بسته توسط نخبگان سیاسی و دیپلمات های حرفه ای انجام می شد. اما در دنیای به هم پیوسته و دیجیتالی امروز، چنین رویکردی دیگر پاسخ گوی نیازهای نظام بین الملل نیست، زیرا ماهیت قدرت، ارتباط و مشروعیت در سطح جهانی دچار دگرگونی شده است. (وحیدی، ۱۳۹۹، ۹۹)

در سیاست خارجی سنتی، محور اصلی تعاملات بین المللی، دولت ها بودند و مردم یا نهادهای غیردولتی نقشی حاشیه ای داشتند. مذاکرات عمدتاً میان مقامات رسمی صورت می گرفت و تصمیم ها با فاصله ای قابل توجه از افکار عمومی اتخاذ می شد. این مدل به دلیل محدودیت در جریان آزاد اطلاعات و نبود ابزارهای ارتباطی گسترده، سرعت عمل پایینی داشت و بر اساس توازن قدرت و منافع ژئوپلیتیکی تنظیم می شد. چنین شیوه ای، اگرچه در قرن بیستم کارآمد بود، اما با ظهور فناوری های دیجیتال، رسانه های جهانی و شبکه های اجتماعی، کارکرد خود را تا حد زیادی از دست داده است. امروزه سیاست خارجی سنتی دیگر نمی تواند در برابر واقعیت جدیدی که در آن هر فرد، گروه یا حتی یک پلتفرم رسانه ای می تواند بر افکار عمومی جهانی تأثیر بگذارد، مقاومت کند. از سوی دیگر، محدودیت های ذاتی سیاست خارجی سنتی به وضوح نشان داد که تعامل صرفاً میان دولت ها، نه تنها ناکافی بلکه در برخی موارد زیان بار است. در شرایطی که افکار عمومی، سازمان های مردم نهاد و رسانه های جهانی در شکل دهی به روابط بین المللی نقش فزاینده ای یافته اند، نادیده گرفتن آن ها موجب کاهش مشروعیت و نفوذ بین المللی دولت ها می شود. در گذشته، سیاست خارجی تنها به مسائل امنیتی، نظامی یا اقتصادی محدود بود؛ اما در جهان کنونی، فرهنگ، هویت، ارزش ها و حتی روایت ها نیز به عناصر تعیین کننده سیاست خارجی تبدیل شده اند. در نتیجه، دولت ها به ناچار باید از الگوی بسته و نخبه محور به سوی مدلی بازتر، مشارکتی تر و تعاملی تر حرکت کنند. (همان)

✓ بررسی مفاهیم دیپلماسی عمومی

دیپلماسی عمومی به تلاش های یک کشور برای تأثیرگذاری بر افکار عمومی کشورهای دیگر از طریق ابزارهای فرهنگی، رسانه ای و آموزشی اشاره دارد. این نوع دیپلماسی به دنبال ایجاد روابط مثبت و تقویت تصویر ملی در سطح بین المللی است.

✓ گسترش و توسعه دیپلماسی عمومی از طریق فناوری اطلاعاتی

توسعه دیپلماسی عمومی از طریق فناوری های اطلاعاتی به معنای استفاده از ابزارها و پلتفرم های دیجیتال برای تقویت و گسترش ارتباطات دیپلماتیک و افزایش تعامل با مخاطبان جهانی است. فناوری های اطلاعاتی به ویژه اینترنت، رسانه های اجتماعی، و ابزارهای تحلیلی، نقش بسزایی در تغییر و بهبود دیپلماسی عمومی ایفا می کنند. فناوری های اطلاعاتی، به ویژه اینترنت و رسانه های اجتماعی، دسترسی به اطلاعات را برای مردم در سرتاسر جهان تسهیل کرده اند. این امر به کشورها این امکان را می دهد که پیام ها و اطلاعات خود را به طور مستقیم و سریع به مخاطبان جهانی منتقل کنند. فناوری های اطلاعاتی به کشورها این امکان را می دهند

که با افکار عمومی و نخبگان کشورهای دیگر به طور مستقیم و دوطرفه ارتباط برقرار کنند. این تعاملات می‌تواند شامل نظرسنجی‌ها، وبینارها و جلسات آنلاین باشد که به تبادل نظرات و تجربیات کمک می‌کند. این رویکرد نه تنها به تقویت تصویر ملی کمک می‌کند، بلکه می‌تواند به افزایش همکاری‌های بین‌المللی و مدیریت بهتر بحران‌ها نیز منجر شود. با توجه به پیشرفت‌های سریع در زمینه فناوری اطلاعات، اهمیت این موضوع در آینده بیشتر خواهد شد. (سیاحت اسفندیاری، ۱۴۰۴)

✓ بررسی فناوری‌های اطلاعاتی و ابزارهای نوین ارتباطی

ابزارهای فناوری‌های اطلاعاتی در حوزه دیپلماسی عمومی به کشورها کمک می‌کنند تا ارتباطات خود را با مخاطبان جهانی بهبود بخشند، تصویر مثبت خود را تقویت کنند و بر افکار عمومی تأثیر بگذارند. رسانه‌های مجازی و شبکه‌های اجتماعی به پلتفرم‌ها و فضاهای آنلاین اطلاق می‌شوند که به کاربران سازمان‌ها این امکان را می‌دهند تا با یکدیگر ارتباط برقرار کنند، محتوا را به اشتراک بگذارند و در تعاملات اجتماعی شرکت کنند. این شبکه‌ها به طور عمده بر پایه فناوری‌های اطلاعاتی و اینترنت ساخته شده‌اند. شبکه‌های اجتماعی به عنوان ابزارهای کلیدی در دنیای مدرن، تأثیرات عمیق و گسترده‌ای بر نحوه تعاملات اجتماعی، اقتصادی و سیاسی دارند. این پلتفرم‌ها می‌توانند به بهبود ارتباطات و اشتراک‌گذاری اطلاعات کمک کنند. کاربردهای ویژگی‌های شبکه‌های اجتماعی در عصر جهانی شدن شامل ارتباطات و تعاملات اجتماعی، اطلاع‌رسانی و اخبار، دیپلماسی عمومی و سیاسی، تجارت و بازاریابی، آموزش و یادگیری، اشتراک‌گذاری محتوا می‌باشد. (نظری و مکبری، ۱۳۹۴، ۲۲)

✓ فناوری اطلاعاتی و تراکم زمان و مکان

فناوری اطلاعاتی تأثیرات گسترده‌ای بر مفهوم زمان و مکان در تعاملات اجتماعی، اقتصادی و سیاسی داشته است. یکی از مفاهیم کلیدی در این زمینه، تراکم زمان و مکان است که به واسطه پیشرفت‌های فناوری اطلاعاتی، فاصله‌های جغرافیایی و زمانی کاهش یافته و ارتباطات بین افراد و نهادها سریع‌تر و موثرتر شده است. تراکم زمان به معنای فشردگی زمان مورد نیاز برای انتقال اطلاعات و ارتباطات است. به واسطه فناوری‌هایی مانند اینترنت، ایمیل و شبکه‌های اجتماعی، اطلاعات می‌تواند در کسری از ثانیه از یک نقطه به نقطه دیگر جهان منتقل شود. این کاهش زمان انتقال اطلاعات به دولت‌ها، سازمان‌ها و افراد این امکان را می‌دهد تا تصمیمات سریع‌تری بگیرند و واکنش‌های به موقع‌تری نسبت به رویدادهای جهانی داشته باشند. به عنوان مثال، در بحران‌های بین‌المللی، دولت‌ها می‌توانند با استفاده از این فناوری‌ها به سرعت اطلاعات لازم را دریافت کرده و اقدامات لازم را انجام دهند. (کریمی، ۱۴۰۰، ۱۲۰)

✓ تاثیر فناوری اطلاعات بر ادغام دنیای مجازی با واقعی

فضای مجازی به عنوان محیطی دیجیتال که از طریق اینترنت و تکنولوژی‌های ارتباطی شکل گرفته، به شدت بر جنبه‌های مختلف دنیای واقعی تأثیر گذاشته است. این فناوری‌ها می‌توانند به بهبود فرآیندهای تصمیم‌گیری، افزایش مشارکت عمومی و تقویت دیپلماسی عمومی کمک کنند، اما در عین حال چالش‌هایی نیز به وجود می‌آورند که نیاز به مدیریت و توجه دارند. ادغام دنیای مجازی و واقعی به فرایند هم‌پوشانی و تعامل مداوم میان دو دنیای دیجیتال و فیزیکی اشاره دارد که تأثیرات قابل توجهی بر زندگی فردی و اجتماعی دارد. این تعامل به وسیله فناوری‌های نوین و ارتباطات دیجیتال تسهیل شده است در نتیجه، ادغام دنیای مجازی و واقعی به تحولاتی گسترده در ابعاد مختلف زندگی منجر شده است. این تغییرات شامل نحوه تعاملات اجتماعی، فرآیندهای اقتصادی، سیستم‌های آموزشی، تأثیرات فرهنگی و سیاسی، و همچنین سلامت روان، دسترسی به اطلاعات، مشارکت عمومی، افکار عمومی، چالش‌های امنیتی و حریم خصوصی، دیپلماسی عمومی است. برای بهره‌برداری بهینه از این تغییرات و کاهش آسیب‌ها، نیاز به مدیریت مناسب در نتیجه، درک و تحلیل این ادغام به سیاست‌گذاران، کسب‌وکارها و افراد کمک می‌کند تا از فرصت‌ها بوجود آمده بواسطه بهره‌برداری از فناوری‌های دیجیتال و چالش‌ها را مدیریت نمایند. (حسینی و نادری، ۱۴۰۲، ۲۱۵)

✓ جایگاه رسانه‌ها در گسترش دیپلماسی عمومی

جایگاه رسانه‌ها در گسترش دیپلماسی عمومی به عنوان ابزاری کلیدی در ارتباطات بین‌المللی و تأثیرگذاری بر افکار عمومی کشورهای دیگر، اهمیت زیادی دارد. رسانه‌ها می‌توانند به عنوان پل ارتباطی میان کشورها و مردم آن‌ها عمل کنند و نقش‌های

متعددی در این زمینه ایفا کنند رسانه‌ها به عنوان منابع اصلی اطلاعات، می‌توانند اخبار و اطلاعات مربوط به سیاست‌ها، فرهنگ و ارزش‌های یک کشور را به مخاطبان جهانی منتقل کنند. این انتقال اطلاعات به شکل‌دهی به درک و شناخت دیگر کشورها از یک کشور خاص کمک می‌کند. رسانه‌ها می‌توانند به ترویج تصویر مثبت از یک کشور در سطح بین‌المللی کمک کنند. از طریق پوشش خبری مناسب و ارائه محتوای جذاب، رسانه‌ها می‌توانند به ارتقاء وجهه ملی و فرهنگی کشورها کمک کنند. رسانه‌ها می‌توانند بستر مناسبی برای ایجاد تعاملات دوطرفه میان کشورها فراهم کنند. از طریق برنامه‌های مشترک، مصاحبه‌ها و مستندها، رسانه‌ها می‌توانند به تبادل فرهنگی و علمی بین کشورها کمک کنند. رسانه‌ها می‌توانند تأثیر قابل توجهی بر افکار عمومی کشورهای دیگر داشته باشند. پوشش خبری و تحلیل‌های رسانه‌ای می‌تواند نظرات و احساسات مردم نسبت به یک کشور یا سیاست خاص را شکل دهد و بر تصمیم‌گیری‌های سیاسی تأثیر بگذارد. در مواقع بحران، رسانه‌ها می‌توانند به مدیریت بحران‌های دیپلماتیک کمک کنند. پوشش خبری شفاف و دقیق می‌تواند به کاهش تنش‌ها و جلوگیری از سوءتفاهمات کمک کند. رسانه‌های دیجیتال و اجتماعی به‌ویژه در عصر حاضر، نقش مهمی در گسترش دیپلماسی عمومی ایفا می‌کنند. این رسانه‌ها به کشورها این امکان را می‌دهند که به‌طور مستقیم با مخاطبان جهانی ارتباط برقرار کنند و پیام‌های خود را به سرعت منتشر کنند. رسانه‌ها به افزایش شفافیت و پاسخگویی در دیپلماسی عمومی کمک می‌کنند. پوشش رسانه‌ای می‌تواند موجب فشار عمومی و رسانه‌ای بر دولت‌ها برای پاسخگویی به مسائل و فعالیت‌های دیپلماتیک شود. (سوهانی، ۱۴۰۲، ۱۲۵)

تحلیل و ارزیابی سیاست خارجی ایران در پرتو فناوری های نوین اطلاعاتی

• بررسی نظام سیاست خارجی ایران در عصر جهانی شدن

نظام سیاست خارجی ایران در عصر جهانی شدن به دلیل تحولات سریع و متغیرهای جدیدی که در صحنه بین‌الملل به وجود آمده، با چالش‌ها و فرصت‌های متعددی روبه‌رو است. این نظام، تحت تأثیر عوامل داخلی و خارجی و همچنین روندهای جهانی، به تدریج به سمت تحول و تغییر رویکردها حرکت کرده است. جهانی شدن به عنوان یک فرآیند پیوسته، به معنای افزایش ارتباطات و تعاملات بین‌المللی است و ایران به دنبال بهره‌برداری از این روند برای تأمین منافع ملی خود می‌باشد. در این راستا، سیاست خارجی ایران با چالش‌هایی از قبیل تحریم‌های اقتصادی و فشارهای بین‌المللی مواجه است که موجب محدودیت‌هایی در دسترسی به بازارهای جهانی و منابع مالی می‌شود.

• چالش‌های سیاست خارجی ایران از منظر دیپلماسی عمومی

سیاست خارجی ایران از منظر دیپلماسی عمومی با چالش‌ها و ناکارآمدی‌های مختلفی مواجه است که از جمله آن‌ها می‌توان به عدم تدوین استراتژی مشخص برای بهره‌گیری از دیپلماسی عمومی، استفاده محدود از فناوری‌های اطلاعاتی، و تمرکز بیش از حد بر نگرش سیاسی و امنیتی اشاره کرد. در حالی که بسیاری از کشورها دیپلماسی عمومی را به عنوان ابزاری برای تقویت روابط بین‌المللی و بهبود تصویر خود در افکار عمومی جهانی به کار می‌گیرند، ایران هنوز نتوانسته است به شکلی جامع و هدفمند در این حوزه عمل کند. این کمبود باعث می‌شود که تلاش‌های دیپلماتیک ایران در فضای عمومی جهانی به درستی به ثمر نرسد و پیام‌های آن به جامعه جهانی به شکل مطلوب منتقل نشود.

• ساختار و مختصات دیپلماسی دولت‌محور در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران

سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران، به عنوان یکی از مهم‌ترین ابعاد سیاست‌گذاری کلان کشور، همواره تحت تأثیر ساختارهای حکمرانی، ارزش‌های ایدئولوژیک و الزامات امنیت ملی قرار داشته است. در این چارچوب، الگوی غالب بر سیاست خارجی ایران را می‌توان دیپلماسی دولت‌محور دانست؛ مدلی که در آن بخش اعظم تصمیم‌گیری‌ها و اجرای سیاست‌های بین‌المللی، در انحصار نهادهای رسمی حاکمیتی قرار دارد. این نوع از دیپلماسی مبتنی بر تمرکز قدرت در سطح دولت و نهادهای اصلی حاکمیتی مانند رهبری، شورای عالی امنیت ملی، وزارت امور خارجه و مجلس شورای اسلامی است که در تعامل با یکدیگر، سیاست‌ها و راهبردهای کلی کشور در عرصه بین‌المللی را تعیین می‌کنند. (کریمی، ۱۴۰۰، ص ۱۱۰)

• نگرش‌های واکنشی به سیاست‌گذاری در عرصه دیپلماسی عمومی

نگرش‌های واکنشی به سیاست‌گذاری در عرصه دیپلماسی عمومی به نوعی واکنش محافظه‌کارانه و انفعالی در برابر تغییرات سریع در حوزه دیپلماسی عمومی و جهانی شدن اشاره دارد. این نگرش‌ها عموماً مبتنی بر مقاومت در برابر تغییرات جدید و نوآوری‌ها هستند و به جای تدوین استراتژی‌های پیش‌دستانه، به دنبال پاسخ‌های واکنشی و انفعالی به رویدادها و تحولات جهانی می‌باشند. چنین نگرشی معمولاً از ناتوانی در درک کامل فرصت‌ها و تهدیدهای فن‌آوری‌های نوین اطلاعاتی و فضای مجازی ناشی می‌شود و می‌تواند منجر به ناکارآمدی در سیاست‌گذاری دیپلماسی عمومی شود. در دیپلماسی عمومی، تغییرات سریع در فن‌آوری‌های اطلاعاتی، شبکه‌های اجتماعی و فضای سایبری فرصت‌هایی برای افزایش ارتباطات فرهنگی، بهبود تصویر کشورها در سطح جهانی و تقویت روابط بین‌المللی فراهم می‌کند. اما نگرش‌های واکنشی به جای بهره‌برداری از این فرصت‌ها، به شیوه‌های سنتی و قدیمی وفادار مانده و معمولاً با تاخیر به تحولات جهانی واکنش نشان می‌دهند. این رویکرد انفعالی موجب می‌شود که کشورها در عرصه رقابت دیپلماتیک از کشورهای پیشرو عقب بمانند و نتوانند از فرصت‌های موجود در فضای سایبری به نفع منافع ملی خود استفاده کنند. نگرش‌های واکنشی به سیاست‌گذاری همچنین می‌توانند به ضعف در سیاست‌گذاری منجر شوند، زیرا در این شرایط، سیاست‌گذاران به جای تدوین استراتژی‌های بلندمدت و جامع، تنها به پاسخ‌های کوتاه‌مدت و مقطعی به چالش‌های موجود اکتفا می‌کنند. این امر منجر به فقدان برنامه‌ریزی استراتژیک و ناکارآمدی در حوزه دیپلماسی عمومی می‌شود. به‌عنوان مثال، در ایران، به دلیل نگرش‌های واکنشی در قبال فضای مجازی و دیپلماسی دیجیتال، تلاش‌های کافی برای بهره‌گیری از این فضا جهت تقویت روابط بین‌المللی و بهبود تصویر کشور صورت نگرفته است. (قلی‌پور، ۱۳۸۹، ۱۵۴)

• پیامدها و چالش‌های ناشی از تهدید قلمداد کردن فن‌آوری‌های اطلاعاتی

پیامدها و چالش‌های ناشی از تهدید قلمداد کردن فن‌آوری‌های اطلاعاتی، یکی از مهم‌ترین موانع پیش روی توسعه و به‌کارگیری فن‌آوری‌های نوین در حوزه سیاست خارجی و دیپلماسی عمومی است که تأثیرات گسترده‌ای بر ساختار و کارکرد سیاست خارجی ایران داشته است. نگرش منفی و محتاطانه نسبت به فن‌آوری‌های اطلاعاتی، فراتر از یک واکنش ساده، باعث محدود شدن نوآوری‌ها و پذیرش فن‌آوری‌های جدید شده است. این محدودیت، بهره‌برداری از فرصت‌های نوظهور و افزایش رقابت‌پذیری در سطح بین‌المللی را با مانع مواجه ساخته و در نتیجه جایگاه کشور را در عرصه جهانی تضعیف کرده است.

• ارزیابی سیاسی دیپلماسی عمومی

ارزیابی سیاسی دیپلماسی عمومی به بررسی تأثیرگذاری سیاست‌های عمومی در عرصه بین‌المللی و نحوه اجرای آنها با توجه به مؤلفه‌های سیاسی، اجتماعی و فرهنگی کشور می‌پردازد. دیپلماسی عمومی به عنوان یکی از ابعاد سیاست خارجی، تلاش دارد تا با بهره‌گیری از تعاملات فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی، تصویر مثبتی از یک کشور در سطح جهانی ارائه دهد. ارزیابی سیاسی این نوع دیپلماسی به سیاست‌گذاران کمک می‌کند تا راهبردهای خود را بر اساس واقعیت‌های بین‌المللی و داخلی تطبیق دهند و نقاط ضعف و قوت سیاست‌های خود را شناسایی کنند.

• تحلیل نقش بازیگران کلیدی و فرآیندهای تصمیم‌گیری در سیاست خارجی ایران

سیاست خارجی هر کشور محصول تعامل میان بازیگران مختلف و فرآیندهای تصمیم‌گیری پیچیده‌ای است که بر اساس ساختار سیاسی، فرهنگی و اقتصادی آن کشور شکل می‌گیرد. در ایران، سیاست خارجی به طور عمده توسط بازیگران رسمی دولت‌محور مانند وزارت امور خارجه، شورای عالی امنیت ملی، نهاد رهبری و بخش‌هایی از نهادهای امنیتی و نظامی هدایت می‌شود. این ساختار متمرکز و دولت‌محور به همراه وجود نگرش‌های محافظه‌کارانه، امکان بروز تغییرات بنیادین و نوآوری در حوزه سیاست خارجی را محدود کرده است. بازیگران غیردولتی و تخصصی مانند دانشگاه‌ها، نهادهای پژوهشی، بخش خصوصی و متخصصان فناوری اطلاعات، جایگاه محدود و غیراثراگذاری در فرآیند تصمیم‌گیری دارند که این خود مانع بهره‌برداری کامل از ظرفیت‌های فناوری‌های نوین در دیپلماسی عمومی ایران شده است. (صفدری، کریمیان، ۱۳۸۹، ۱۶۶)

• تحلیل ضعف‌ها و کاستی‌های ساختاری در سیاست‌گذاری فناوری اطلاعات در دیپلماسی عمومی ایران

دیپلماسی عمومی ایران در بهره‌گیری از فناوری‌های نوین اطلاعاتی با کاستی‌های ساختاری جدی روبرو است که ناشی از فقدان سیاست‌گذاری جامع، نبود هماهنگی بین نهادهای مرتبط و محدودیت در استفاده از ظرفیت‌های تخصصی است. ضعف در تعریف

دقیق خط مشی های فناوری اطلاعات، عدم تدوین استراتژی های مشخص و منسجم، و نبود سازوکارهای هماهنگ کننده باعث شده که اقدامات در این حوزه پراکنده، ناکارآمد و غیرهدفمند باشند. همچنین، عدم به روزرسانی مستمر سیاست ها در مواجهه با تحولات سریع فناوری، باعث شده است که سیاست خارجی ایران از بسیاری از فرصت ها و امکانات فضای فناوری اطلاعات عقب بماند. (صفری، کریمی، ۱۳۸۹، ۱۷۶)

بررسی راهکارهای ارتقاء دیپلماسی عمومی ایران در پرتو فناوری های اطلاعاتی در عصر جهانی شدن

▪ آسیب شناسی سیاست گذاری دیپلماسی عمومی ایران از منظر فناوری های اطلاعاتی

آسیب شناسی سیاست گذاری دیپلماسی عمومی ایران از منظر فناوری های اطلاعاتی، نمایانگر مجموعه ای از چالش ها و نواقص ساختاری است که مانع بهره برداری کامل و مؤثر از ظرفیت های فناوری اطلاعات و ارتباطات شده اند. در عصر حاضر که فناوری های دیجیتال به بستر اصلی تعاملات بین المللی و دیپلماتیک تبدیل شده اند، عدم انطباق سیاست های داخلی با این تحولات سریع، محدودیت های قابل توجهی در مسیر ارتقاء دیپلماسی عمومی ایران به وجود آورده است. یکی از چالش های اساسی، کمبود به روزرسانی و سازگاری سیاست های دیپلماسی عمومی با فناوری های نوین است. کشورهای پیشرفته با بهره گیری گسترده از رسانه های اجتماعی، پلتفرم های مجازی و فناوری های روز، توانسته اند پیام های خود را سریع تر و با نفوذ بیشتری به مخاطبان جهانی منتقل کنند، در حالی که دیپلماسی عمومی ایران اغلب به گونه ای محافظه کارانه و واکنشی عمل می کند که باعث تأخیر در تصمیم گیری ها و کاهش بازدهی می شود. از این رو، فقدان یک راهبرد پویا و انطباقی در مواجهه با سرعت پیشرفت فناوری ها، یکی از موانع جدی محسوب می شود. (البرتس، ۱۳۸۹، ۱۴۳)

▪ فناوری اطلاعات و تحول ابزارهای دیپلماسی عمومی

توجه به فن آوری های اطلاعاتی در سیاست گذاری دیپلماسی عمومی به ویژه در عصر جهانی شدن از اهمیت بالایی برخوردار است. در دنیای امروز، تحولات تکنولوژیک به سرعت در حال پیشرفت هستند و این تغییرات به شکل گیری ابزارهای جدید ارتباطی منجر شده اند که می توانند در افزایش کارایی دیپلماسی عمومی نقش بسزایی ایفا کنند. فن آوری های نوین، به ویژه اینترنت و شبکه های اجتماعی، به دیپلمات ها این امکان را می دهند که به طور مستقیم و سریع با مخاطبان خود ارتباط برقرار کنند و اطلاعات را در زمان واقعی به اشتراک بگذارند. این موضوع نه تنها به تسهیل ارتباطات کمک می کند بلکه به تقویت تصویر و نفوذ کشورها در عرصه بین المللی نیز می انجامد. استفاده از فن آوری اطلاعاتی می تواند به شفاف سازی سیاست ها و عملکردهای دیپلماتیک کمک کند. با به کارگیری این ابزارها، کشورها می توانند به طور مؤثری پیام های خود را در رسانه های عمومی منتقل کرده و به تحلیل و ارزیابی واکنش های بین المللی بپردازند. این نوع مدیریت اطلاعات، به ویژه در زمان بحران ها و چالش های سیاسی، از اهمیت ویژه ای برخوردار است و می تواند به تقویت استراتژی های دیپلماتیک کمک کند. با توجه به این موارد، ضرورت تدوین سیاست گذاری های جامع و مبتنی بر فن آوری های اطلاعاتی در دیپلماسی عمومی ایران به وضوح احساس می شود. این سیاست گذاری ها باید به گونه ای طراحی شوند که ضمن ارتقاء کارایی و اثرگذاری دیپلماسی عمومی، به حفاظت از منافع ملی و امنیت کشور نیز توجه ویژه ای داشته باشند. (وحیدی، ۱۳۹۹، ۱۲۰)

نتیجه گیری

یافته های این تحقیق نشان می دهد که سیاست گذاری دیپلماسی عمومی ایران، همان گونه که در فرضیه اصلی مطرح گردید، بیشتر بر الگوی تغییرات تدریجی و محافظه کارانه متکی بوده و کمتر توانسته است به صورت ساختاری و بنیادین خود را با تحولات سریع جهانی شدن و فناوری های نوین هماهنگ کند. این امر موجب شده است که دیپلماسی عمومی ایران در بسیاری از موارد نقش واکنشی و تدافعی ایفا کند، نه نقشی فعال و کنشگر. به بیان دیگر، در حالی که بسیاری از کشورها از ابزارهای فناوری اطلاعات برای پیشبرد اهداف سیاست خارجی خود استفاده کرده و روایت های ملی خود را در عرصه جهانی تثبیت کرده اند، ایران اغلب در موقعیتی قرار گرفته که ناچار است به بازنمایی ها و روایت های رقیب پاسخ دهد، آن هم پاسخی که گاهی به دلیل محدودیت در ابزار و محتوا کارآمدی لازم را ندارد. چنین شرایطی به روشنی بیانگر کاستی هایی در سیاست گذاری دیپلماسی عمومی

کشور است و نشان می‌دهد که بدون بازنگری اساسی در این حوزه نمی‌توان انتظار داشت تصویر ایران در افکار عمومی جهانی به‌طور مطلوب بهبود یابد.

این پژوهش نشان می‌دهد که یکی از کاستی‌های اساسی در سیاست‌گذاری دیپلماسی عمومی ایران، نبود سازوکارهای هماهنگ و یکپارچه میان نهادهای مختلف تصمیم‌گیر و مجری است. تعدد نهادها و سازمان‌های دخیل در امر دیپلماسی عمومی، بدون وجود یک راهبرد کلان و هماهنگ، منجر به فعالیت‌های پراکنده، بعضاً تکراری یا حتی متعارض شده است. این ناهماهنگی در سطح ملی، سبب کاهش کارآمدی در سطح بین‌المللی می‌شود، چراکه پیام‌های متناقض یا نامنسجم نه تنها قدرت اقناع و اثرگذاری ندارند، بلکه ممکن است سبب سردرگمی مخاطبان جهانی نیز بشوند. افزون بر این، کمبود سرمایه‌گذاری هدفمند در زیرساخت‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات و فقدان برنامه‌ریزی برای تربیت نیروی انسانی متخصص در حوزه رسانه‌های دیجیتال، از دیگر عواملی است که باعث شده سیاست‌گذاری‌های موجود از اثربخشی کافی برخوردار نباشند.

از سوی دیگر، بررسی تطبیقی نشان می‌دهد که کشورهایی که توانسته‌اند از فناوری اطلاعات در خدمت دیپلماسی عمومی استفاده کنند، نه تنها در بهبود تصویر بین‌المللی خود موفق بوده‌اند، بلکه نفوذ فرهنگی و سیاسی بیشتری نیز در عرصه جهانی به دست آورده‌اند. برای نمونه، برخی قدرت‌های منطقه‌ای با استفاده از شبکه‌های ماهواره‌ای و اینترنتی چندزبانه توانسته‌اند مخاطبان گسترده‌ای در سطح جهان جذب کرده و روایت‌های خاص خود از مسائل منطقه‌ای و جهانی را تثبیت کنند. در مقابل، ایران به دلیل محدودیت در بهره‌گیری از این ابزارها و فقدان استراتژی منسجم، در بسیاری موارد نتوانسته روایت‌های خود را به شکلی گسترده و قانع‌کننده عرضه کند. این مقایسه نشان می‌دهد که چالش‌های دیپلماسی عمومی ایران نه تنها ناشی از عوامل بیرونی همچون فشارهای سیاسی و رسانه‌ای است، بلکه ریشه در ضعف‌های درونی سیاست‌گذاری و اجرا نیز دارد.

با نگاهی عمیق‌تر به ابعاد سیاست‌گذاری دیپلماسی عمومی جمهوری اسلامی ایران می‌توان دریافت که مسئله اصلی صرفاً ضعف در ابزار یا محدودیت‌های فنی نیست، بلکه بیش از هر چیز به رویکرد و نگرش سیاست‌گذاران بازمی‌گردد. وقتی سیاست‌گذاری بر اساس الگوی تغییرات تدریجی و محافظه‌کارانه شکل گیرد، نتیجه طبیعی آن این خواهد بود که همواره یک گام عقب‌تر از تحولات جهانی حرکت می‌کند. این امر در حوزه‌ای چون فناوری اطلاعات که هر روز با نوآوری‌های جدید و الگوهای تازه مواجه است، به معنای آن است که فاصله میان ایران و دیگر بازیگران به‌جای کاهش، پیوسته افزایش می‌یابد. سیاست‌گذاری دیپلماسی عمومی در چنین چارچوبی بیشتر حالت واکنشی دارد؛ به این معنا که به‌جای پیش‌بینی روندها و آماده‌سازی بسترهای لازم برای استفاده از فرصت‌ها، معمولاً زمانی وارد عمل می‌شود که دیگران قواعد بازی را تعیین کرده‌اند و ایران ناگزیر از واکنش به آنهاست. همین ویژگی موجب شده است که دیپلماسی عمومی ایران در بسیاری موارد با نوعی تأخیر استراتژیک همراه باشد و از هم‌گامی با سرعت تحولات جهانی بازماند.

این پژوهش نشان داد که در شرایط جهانی شدن، دیپلماسی عمومی دیگر محدود به ارائه تصویر فرهنگی یا سیاسی نیست، بلکه با مسائل امنیتی، اقتصادی و حتی هویتی گره خورده است. تصویر یک کشور در افکار عمومی جهانی می‌تواند بر توانایی آن در جذب سرمایه خارجی، ایجاد ائتلاف‌های سیاسی و حتی مدیریت بحران‌های امنیتی اثرگذار باشد. برای ایران که همواره در معرض بازنمایی‌های منفی در رسانه‌های جهانی بوده است، استفاده از فناوری اطلاعات برای بازتعریف و بازنمایی هویت ملی و سیاست‌های خارجی خود اهمیت مضاعف دارد. عدم بهره‌گیری از این ابزارها نه تنها به معنای از دست دادن فرصت‌ها، بلکه به معنای واگذاری میدان به رقبایی است که با برنامه‌ریزی دقیق و سرمایه‌گذاری گسترده، روایت‌های خود را به‌عنوان روایت مسلط عرضه می‌کنند. این وضعیت به‌ویژه در سال‌های اخیر و با گسترش شبکه‌های اجتماعی و رسانه‌های جهانی دیجیتال بیش‌ازپیش آشکار شده است. در نهایت می‌توان نتیجه گرفت که سیاست‌گذاری دیپلماسی عمومی جمهوری اسلامی ایران در پرتو فناوری اطلاعات در عصر جهانی شدن تنها زمانی اثربخش خواهد بود که به سه شرط اساسی پایبند باشد: نخست، پذیرش و درک تحولات شتابان فناوری و جهانی شدن و حرکت به سوی انطباق فعالانه با این تحولات؛ دوم، ایجاد سازوکارهای نهادی و مدیریتی هماهنگ برای بهره‌گیری از ظرفیت‌های فناوری اطلاعات در چارچوب یک استراتژی جامع؛ و سوم، توجه به مخاطب‌شناسی جهانی و طراحی پیام‌ها و روایت‌هایی که متناسب با تنوع فرهنگی و اجتماعی مخاطبان بین‌المللی باشند. در غیر این صورت، سیاست‌گذاری موجود همچنان

با همان کاستی های فعلی دست به گریبان خواهد بود و نمی تواند نقش مؤثری در تقویت قدرت نرم و ارتقای جایگاه ایران در نظام بین الملل ایفا کند.

منابع و ماخذ

- ۱) بال، آلن ر، وب. گای پیترز، (۱۳۸۴) "سیاست و حکومت جدید"، عبدالرحمن عالم، (تهران، قومس، ۱۳۸۴).
- ۲) بوزان، باری (۱۳۸۸)، "مناطق و قدرت ها"، ترجمه رحمان قهرمانپور، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی
- ۳) سلیمانی پورلک، فاطمه (۱۳۹۰)، "قدرت نرم"، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی
- ۴) روزنا، جیمز و دیگران (۱۳۹۰)، "انقلاب اطلاعات امنیت و فناوری های جدید" ترجمه علیرضا طیب، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی
- ۵) دهقانی فیروزآبادی، سید جلال. (۱۳۹۱). «دیپلماسی عمومی جمهوری اسلامی ایران در دوران اصول گرایی». پژوهشنامه سیاست خارجی
- ۶) هابرماس، یورگن. (۱۳۹۹)، دگرگونی ساختاری حوزه عمومی کاوشی در باب جامعه بورژوازی، ترجمه جمال محمدی، تهران، نشر افکار.
- ۷) قلی پور، رحمت الله، (۱۳۸۹)، فرایند سیاست گذاری عمومی در ایران، تهران، مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی
- ۸) وحیدی، موسی الرضا، (۱۳۹۹)، دیپلماسی در جهان در حال تحول، تهران، دفتر مطالعات سیاسی و بین الملل
- ۹) سیاحت اسفندیاری، عابدین. (۱۴۰۴). «فناوری اطلاعات؛ بازوی راهبردی دیپلماسی عمومی در عصر شبکه ای». خبرگزاری بین المللی اهل بیت (ابنا)
- ۱۰) حسینی، سهیلا؛ نادری، محمدجواد. (۱۴۰۲). «نقش فناوری های واقعیت افزوده و واقعیت مجازی در تحول تعاملات دیجیتال». فصلنامه فناوری اطلاعات و ارتباطات دانشگاه تهران، ۹۲، ۲۰۳-۲۲۵
- ۱۱) کریمی، امیر هوشنگ. (۱۴۰۰). «دیپلماسی جمهوری اسلامی ایران را چگونه تعریف کنیم؟ مجله دیپلماسی ایرانی، ۵۲
- ۱۲) کریمی، امیر هوشنگ. (۱۴۰۰). «واکاوی مؤلفه زمان در روابط بین الملل». مجله دیپلماسی ایرانی، ۵۲
- ۱۳) سوهانی، محسن. (۱۴۰۲). دیپلماسی عمومی و رسانه. تهران: انتشارات طراحان تین.
- ۱۴) صفدری، مصطفی، کریمیان، زهره، (۱۴۰۰)، سیاست گذاری عمومی، حکمرانی با نگاهی ویژه به فناوری و نوآوری، تهران: موسسه تحقیقات سیاست علمی کشور